

Eksamen

2613 Norsk litteratur etter 1900 for internasjonale studenter

4. 5. 2016

Tid/Time :	5 timer	(9-14)
Målform/Language :	Bokmål	
Sidetall/Pages :	13 med forsiden	
Hjelpemiddel/Aids :	Ordbøker. Norskspråklige og tospråklige	
Merknader/Notes	Svar på én (1) av oppgavene	
Vedlegg/Appendix :	11 sider	

Sensuren blir offentliggjort på studentweb

The results will be published on Studentweb.

Svar på én (1) av oppgavene:

Oppgave 1

Skriv en analyse og tolkning av romanen *Fuglane* (1957) av Tarjei Vesaas

Oppgave 2

Skriv en analyse og tolkning av diktet «Elskede, hva tenker du på?» (1979) av Stein Mehren

Oppgave 3

Skriv en analyse og tolkning av novellen «Folk i regn» (2006) av Bjarte Breiteig.

Tekstene er vedlagt. Til *Fuglane* er de to første kapitlene vedlagt.

Folk i regn
fra Bjarte Breidvig (2006):
Folk har begynt å banke på

DE PÅRØRENDE STO ALLEREDE og ventet da vi svingte inn på plassen foran kapellet. De hadde samlet seg i en liten gruppe under halvtaket, men trakk nå ut i regnet for å gi plass til bilen. Det var tidlig på formiddagen. Jeg hadde dormet av på veien ut, og da Hermund vekket meg, hadde jeg et øyeblikk hatt følelsen av å være på vei hjem etter en lang reise. Nå var følelsen erstattet av en mild uro. Jeg steg ut av bilen og klemte døren stille i etter meg. Mens jeg strammet slipset, prøvde jeg å gjette meg til hvem av de pårørende som var enkemannen. En fyr på rundt femti trådte frem. Da vi håndhilste, gikk det opp for meg at jeg kjente ham fra før; det var Seland, en gammel venn av foreldrene mine. Så var det altså kona hans som ventet oss på kjølerommet. Seland var blitt tynnere i håret siden sist og hadde fått briller.

Så det er du som kommer, sa han.

Ja, sa jeg. Det var trist med kona di.

Trist, ja ...

Han virket nesten forundret. Han la hodet på

skakke, som om han lyttet etter noe, men de eneste lydene kom fra regnet, som bruste mykt mot trekro-nene over oss. Hermund hadde åpnet bakkdøren i bårrebilen og trukket den tomme kista halvveis ut. Han holdt den i endehåndtaket med en hånd, mens han med den andre skjermet sveisen for ikke å bli våt. Se-land rakte meg nølende en pose.

Jeg tok med blusen hennes, sa han.

Blusen? sa jeg.

Det er en hun kjøpte ganske nylig.

Han tok av seg brillene, som var fulle av små regndråper, og så på meg med det samme forundre-de blikket. Uten briller ble han mer slik jeg husket ham, og noen sekunder kjente jeg den ekle kriblin-gen i kroppen jeg pleide å få som gutt når det kom gjester. Seland gned seg med tommel og pekefinger innerst i munnvikene, som var svært såre. Så satte han brillene på seg igjen og tok meg i hånden på nytt.

Det var altfor lenge siden, sa han og trakk seg til-bake til de andre.

Nå fikk jeg også øye på Truls, sønnen hans, der borte; han sto for seg selv under en paraply. Også han hadde fått briller. På paraplyen var det reklame for et idrettslag jeg selv hadde vært medlem av en periode, men som hadde gitt meg lite annet enn yd-mykelser. Truls merket ikke at jeg nikket til ham, så

jeg gikk bort til Hermund og tok tak i kista. Mens vi bar den opp trappen og gjennom døren, så jeg hvordan folk strakte på seg for å få et glimt inn i den mørke salen.

Kapellet lå som et lite anneks til sykehuset, og fra en dør forrest i salen ledet en smal gang videre inn i sykehusets kjeller. Hermund hadde vært der mange ganger og visste hvor vi skulle. Han åpnet døren til kjølerommet, hvor fem-seks lik lå på hver sin metalltralle. De var alle svøpt i lakener, men det var slurve gjort, og her og der stakk en hånd eller en blåblek fot ut. Hermund fant frem til kroppen som var merket Seland og trillet den tilbake gjennom gangen, med meg i hælene.

Og så skulle hun ha på seg en bluse? spurte han.

Jeg forsto det sånn, sa jeg.

Trallen skranglet idet han skubbet den over terakelen og inn i kapellet. En gåstol og flere par tøfler ved døren vitnet om at salen ble brukt som andaktsrom for pasientene. Hermund holdt blusen opp foran seg. Han så på de lange båndene som hang fra kragen og som tydeligvis skulle knyttes til en sløyfe.

Faen, mumlet han.

Han slapp blusen fra seg og gikk tilbake til trallen. Jeg ble stående og se på mens han brettet lakenene til side og avdekket fru Seland. Naken og vissen lå hun

der med hendene foldet over den slappe magehuden. Gjennom den halvåpne munnen så jeg inn på de plømberte tennene, og jeg hørte som et ekko av latteren hennes. Jeg husket henne tydelig fra for lengst passerte friluftsgudstjenester og søndagsbesøk. Hun hadde vært en nervøs dame med rykkete bevegelser og gjennomtrengende stemme, og av en eller annen grunn var det alltid de som besøkte oss, aldri vi dem. Truls og jeg tilbrakte timene på rommet mitt, hvor vi leste Sølvpilen eller bygget meccano, mens vi lyttet til de voksnes dempede prat inne fra stuen. Iblant kunne det være stille der inne i lange tider, før fru Selands stemme begynte å hakke om et eller annet, så ville Mor eller Fars stemme føye seg til, og praten ville være i gang igjen, for en stund. Men Selands stemme hørte jeg sjelden, det var alltid kona hans som snakket. Det slo meg, der inne på rommet, hvor vanskelig det måtte være for foreldrene mine å sitte slik, mens kaffen kjølnet i koppene og melisen størknet på bollen, og de bare ventet på at gjestene skulle gå. Og det hendte at jeg stakk av fra Truls, snek meg ut og rundt i gatene på jakt etter andre ting å finne på. Men ofte, når jeg kom ut, hadde jeg mistet lysten til å finne på noe, og det endte med at jeg gjemte meg bort et sted. Mens det skumret rundt meg, lå jeg på et garasjetak eller innunder en hekk og ventet på at Selands bil skulle bli borte fra innkjørselen vår.

Det var ikke lett å få på fru Seland blusen. De lange fingrene hennes sprikte inni ermene, og neglene hengte seg ustanselig opp i stoffet. Dessuten var blusen så tynn og gjennomiktig at sikkert ingen ville ha brukt den uten BH under. Hermund spekulererte på hva hun kunne ha dødd av; han påsto at han kunne se på likene hvordan de siste ukene hadde vært.

De innsunkne øynene, sa han. Du kan se hun har vært depriment.

Kreft, kanskje? foreslo jeg.

Næ ... Da er de tynnere. Og ikke så gule i huden.

Øynene var enda mer innsunkne på ham vi hadde i går, sa jeg.

Han hadde tatt livet av seg.

Hvordan vet du det?

Sånt ser du.

En dør gikk opp. Det var presten som kom inn fra et bakrom. Han hadde fått på seg prestekjolen og var i ferd med å feste det lilla båndet over skuldrene. Han nikket til Hermund, som han tydeligvis kjente fra før.

Ny mann på opplæring? spurte han.

Hermund trakk på skuldrene:

De kommer og går.

Presten smilte til meg og ble stående og se på mens vi skjøv trallen med fru Seland inntil kista. Hermund grep tak rundt anklene hennes og overlot

dermed hodet til meg. Jeg tok et solid grep under nakken, slik jeg hadde lært. Men jeg glemte å støtte med tomlene under kjeven, og da fru Selands arm under løftet plutselig gled ned og ble liggende som brekkstang mot kistekanten, glapp jeg taket. Kroppen slo borti trallekanten og bumset i gulvet, der den ble liggende i en forvirrd stilling. Jeg grep tak på nytt og fikk sammen med Hermund lempet henne opp i kista, men noe måtte ha løsnet inni henne, for ut gjennom munnen og nesen strømmet et klumpete og nesten svart oppkast. Det trakk inn i blusestoffet og bredte seg over brystet hennes, og fra strupen lød det som surklingen i et sluk. Presten kom bort til kistekanten mens han holdt seg for nese og munn.

Få på lokket, mumlet han.

Hermund, som ofte hadde kjeftet og vært hissig under opplæringen, var nå helt rolig. Han strøk seg over pannen, så på klokken, deretter på meg, og la en hånd på skulderen min.

Stikk ut i bilen etter klorpulveret, ba han. Så tar jeg meg av blusen imens.

Det svømte rundt i meg da jeg kom ut på trappen. De pårørende sto fremdeles ute i regnet, og alles blikk fulgte meg mens jeg gikk ned og åpnet bilen på førersiden. Jeg knelte på den våte asfalten og lette

blant rasket under setet til jeg fant klorboksen. Da jeg rettet meg opp, sto Truls der.

Lenge siden, sa han.

Ja, sa jeg. Trist med din mor.

Han smilte skjævt, som om jeg hadde sagt noe morsomt.

Hva er det der?

Han nikket mot klorboksen, som jeg ubevisst hadde begynt å fikle med.

Å det? Bare noe pulver.

Det dryppet fra kanten av paraplyen hans. Jeg fikk en fornemmelse av at han angret at han var kommet bort til meg. Jeg lette etter noe vennlig å si, noe om moren hans, en positiv egenskap hun hadde hatt, men jeg kom ikke på noe. Nå ble det bevegelse borte i gruppa av pårørende; det var Seland, som midt iblant de andre hadde satt seg ned på huk. Det så tåpelig ut, middelaldrende og dresskledd som han var, i en stilling som om han skulle drite. Han skjulte fjeset i hendene, mens folk rundt ham prøvde med skulderklapp og forsiktige oppmuntringer å få ham opp igjen. Truls ga seg til å snurre på paraplyen, uten å merke dråpene som traff meg.

Nå har det klikket for ham, mumlet han.

Det er godt han har deg, sa jeg, men angret med det samme, jeg tenkte: Nå begynner han å grine, og jeg så ned på skoene hans, de litt for lange dress-

buksene som var blitt våte nederst, men da jeg løftet blikket igjen, så jeg at han tvert imot kjempet for ikke å le. Han holdt hånden for munnen, men noen små fris slapp likevel ut. Jeg måtte snu meg bort, fordi et påtrengende minne hadde dukket opp i meg.

Det var en søndag. Jeg hadde stukket av fra Truls og ruslet rundt i gatene en stund, før jeg vendte hjem igjen og gjemte meg i vår egen hage. På denne tiden var det ikke langt fra hushjørnet vårt en liten knaus, som siden ble sprengt bort for å gjøre plass til garasjen, men som jeg denne kvelden kunne ligge flat på toppen av og se inn på mitt eget rom. Truls satt på sengen min og lo for seg selv. Jeg syntes aldri jeg hadde sett ham så tydelig før: fregnene i kinnene, mønsteret i strikkegenserene, den oppbitte plastremmen på kalkulator klokken. Nå som han var alene, verken leste, lekte eller så han på noe; han bare satt der, rett opp og ned, og holdt seg for munnen mens han ristet av latter.

Det var ingen vanlig oppkastlukt som møtte meg i gangen, men en metallisk eim som kjentes giftig å få ned i lungene. Hermund kom ut fra toalettet med blusen, som han hadde dynket i vann og deretter forsøkt å tørke. Han kjente på stoffet, men ristet på

hodet og forsvant på toalettet igjen, og jeg hørte håndtørkeren starte opp der inne. Jeg gikk inn i salen, hvor lysene brant med rene flammer i kandelaberene. Et vindu var blitt åpnet og slapp inn lyden av sildrende regn. Fru Seland lå naken i kista nå, med dyna opp til livet. Jeg prøvde å trekke den lenger opp, men da kom tærne til syne i motsatt ende, så jeg ga meg i stedet til å drysse det hvite pulveret rundt på skjulte steder i kista og kjente med lettelse hvordan klorlukten bredte seg og gradvis fortrenget stanken. Klokken min ga fra seg to kjøppe pip: signalet om at bisettelsen nå skulle ha begynt. Snarere enn å stresser meg, virket dette beroligende; nå ble vi uansett forsinket, det var ingen vits i å skynde seg. Trett som jeg var, satte jeg meg på en stol på første rad. Jeg lente meg godt tilbake og glippet med øynene mot altertavlen. Det vevde teppet var hengt på kroker for at det lett skulle kunne tas ned for ikke-kristne seremonier. På teppet kom små menneskeskikkelser svevende opp fra en slags kum og spredte seg i det som nok skulle være paradiset: et grågrønt slettelandskap der noen brune dyr beitet. Jeg lot øynene gli igjen, og mer skulle det ikke til før jeg befant meg på den samme sletten. Jeg vandret innover mot horisonten, på leting etter noe, og kanskje var det andre folk jeg lette etter, men det var ingen der, og etter hvert heller ingen dyr, bare meg selv og den endeløse sletten. En

kremting brakte meg tilbake til kapellet. Det var pressten som sto foran meg.

Tiden før bisettelsen, sa han. Det er alltid den verste.

Jeg så at han var ung, bare et par år eldre enn meg selv.

Var det sånn at du kjente de pårørende? spurte han.

Jeg kjente dem en gang for lenge siden, sa jeg.

Men ikke nå lenger?

Nei.

Jeg var hjemme hos dem for noen dager siden, fortalte han. Jeg snakket lenge med dem.

Og selv om jeg ikke spurte hva han hadde snakket med dem om, la han til:

Jeg har taushetsplikt.

Han la en finger over leppene og kniste, men ble straks alvorlig igjen.

Jeg skal gi meg til høsten, sa han. Jeg orker ikke mer.

Plutselig løftet han hodet, lyttende. Det lød en svak banking ute fra gangen. Jeg gikk ut dit, og da jeg fikk se konturene av hoder gjennom det ruglete dørglasset, skyndte jeg meg videre inn til Hermund på toalettet. Han trakk blusen bort fra håndtørkeren, som straks slo seg av.

Nå banker de på der ute, sa jeg.

Han studerte blusen, som var krøllete og misfar-
get.

Helt ubrukkelig, sa han.

Han ga den til meg og la til:

Det var du som tok imot den.

Hermund åpnet dørene, og vi stilte oss på hver vår side med hendene på ryggen. Vi holdt en andektig mine mot det våte gravfølget som kom tassende inn mellom oss, med Seland i spissen. De spredte seg som best de kunne i salen i det som nok var et felles forsøk på å få det til å virke fullt. Organisten var på plass i kroken og spilte et mykt preludium med blikket festet i taket. Truls var den siste som kom opp trappen. Han tok seg god tid med å legge sammen paraplyen, før han ble stående og stirre mot skjortebrystet mitt.

Er det noe i veien? hvisket jeg.

Blir du med inn, sa han.

Han løftet ikke blikket fra skjorten min. Jeg forklarte at jeg ikke kunne gå fra jobb, at jeg fortsatt hadde plikter. Men Hermund blunket og sa:

Det er greit, bare bli med ham inn du.

Jeg kunne ikke annet enn å dilte etter Truls frem til første rad, der faren allerede satt sammensunket. Tyntflytende tårer strømmet frem fra under brilleglassene hans. En rest av oppkastlukten lot seg frem-

deles kjenne, og jeg stirret mot kista, hvor lokket nå var skrudd på, men hvor jeg visste at den ødelagte blusen lå sammenkrøllet mellom fru Seland's kalde føtter. Organisten lot preludiet gli over i åpningssalmen, og Seland, som var den eneste av oss som hadde fått med seg salmebok, holdt den inn over Truls' fang så vi alle kunne synges. Jeg fikk øye på Hermund. Han hadde sneket seg inn for å lukke vinduet, men stoppet opp et øyeblikk og smilte mot oss, som satt med hodene tett samlet, før han gjorde det han skulle og trakk seg tilbake mot døren, like prikkfri og stilig som alltid.

Vesaas:

Fuglane

Kap 1 + 2

- Utkommet første gang 1957
I Gyldendals Lanterne-bøker 1962
2. opplag 1966
3. opplag 1968
I Norges nasjonallitteratur (1.-2. opplag) 1968
4. opplag (Lanterne) 1969
5. opplag 1970
6. opplag 1971
7. opplag 1974
8. opplag 1979
3. opplag (Norges nasjonallitteratur) 1985
I Norske klassikere 1988
I Gyldendal Pocket 1989
2. opplag 1991
3. opplag 1992
4. opplag 1993
5. opplag 1994
I Norges nasjonallitteratur (ny utgave) 1996
6. opplag (Gyldendal Pocket) 1997
7. utgave 1997
2. opplag 1998
3. opplag 1999
I Gyldendals 10 store 2001
© Gyldendal Norsk Forlag AS 1957
Printed in Norway
Fotografisk opptrykk
Trykk/innbinding: AIT Gjøvik AS, 2000
Papir: Ensolux Cream 80 g (1,6)
Omslag: Aina Griffinn
ISBN 82-05-27744-3

* I

1

Mattis såg etter om himmelen var rein og skyfri i kveld, og det var himmelen. Så sa han til Hege syster si, for å kvikke henne opp:

— Du er som eit lyn du, sa han til henne.

Han gruste seg litt ved det ordet han tok i munnen, men på ein trygg måte, sidan himmelen var fin.

— Med stikkene dine, meiner eg, la han til.

Hege nikka likesæl og arbeidde vidare på den store kuffa. Stikkene blinka. Ho arbeidde på ei svær åtteblad-rose som snart skulle sitje mellom okslene på ein kar.

— Ja eg veit det, sa Hege likefram.

— Men eg skjønner då på deg óg, Hege.

Han tippa sakte med langfingeren mot kneet sitt — som alltid når han tenkte. Opp og ned, opp og ned. Hege hadde for lang tid sidan slutta og bedi han halde seg ifrå denna trøyttande vanden.

Mattis heldt fram:

— Men du er ikkje berre eit lyn med åttebladrosene, det er med alt du finn på.

Ho slo det bort:

— Ja ja ja.

Mattis tagde nøgd.

Det var det å få ta ordet lyn i munnen, som var så freistande for han. Det laga seg nokoslags merkelege tverrender inni skallen når han brukte ordet lyn, syntest han, og han drogst imot det. Lynet på himmelen var han dødsens redd — og han brukte aldri ordet i lummert og tungskya sommar-ver. I kveld var her trygt. Forever

hadde det alt vori to gonger i vår, rektig dundrande òg. Mattis hadde som vanleg gøymt seg borte på do medan det stod på som verst — for noken hadde eingong sagt han, at i eit slikt hus hadde aldri noko lyn slegi ned. Om det galdt for heile verda, visste ikkje Mattis, men her på staden hadde det i alle fall stemt velsigna til denne dag.

— Lyn ja, mumla han, liksom stadig vend til Hege, som var lei detta bråskrytet hans i kveld. Men Mattis var ikkje ferdig:

— Eg meiner: til å tenke òg, sa han.

Då såg ho opp fort, som ho vart redd, det var rørt ved noko farleg.

— Det er nok no, for denne gongen, sa ho, stivt avvisande.

— Kva er det? spurte han.

— Ikkje noko. Sit berre i ro du.

Hege fekk gøymt bort att det som ville fram. Så lenge hadde nemleg vanlagnaden med den tustete broren eti henne, at når Mattis brukte ordet tenke, så for ho saman og kjende eit stikk.

Mattis hadde merkt noko, men sette det i hop med det evige samvetsnaget han hadde fordi han ikkje arbeidde som andre folk — og han kom lirande med den gamle lekse her i huset:

— I morgon må du finne på noko å gjera for meg. Dette går ikkje lenger.

— Ja, sa ho bort i veret.

— No kan eg ikkje sjå på det lenger. Eg har ikkje skaffa noko til huset på —

— Nei det er lenge sidan sist du kom med noko, datt det ut av henne litt uvarleg, litt skarpt. Ho angra seg straks det var for seint, på detta punktet tolde ikkje Mattis det aller minste, når han ikkje sa det sjøl.

— Slik skal du ikkje seia til meg, fortalde han henne og var rar i andletet.

Ho vart raud, og bøygde hovudet. Medan Mattis på si side heldt fram:

— Du skal tala til meg som folk.

— Ja det skal eg.

Hege sat med bøytt hovud. Kva skulle ein gjera med detta umogelege? Det ville breste for henne av og til — og så vart orda sårande.

2

Syskenparet sat ute på trammen til den skrale stoga der dei budde to-eine. Det var ein god varm junikveld, og det gamle treverket i bygningen lukta dovent etter soldagen.

Dei hadde seti lenge her no og ikkje sagt eit ord — før dei byrja å tala om lyn og om å skaffe til huset. Berre sat side om side. Mattis sat og såg ut på skogtoppane med ei stiv mine. Den sitjinga hans var òg eit vanleg syn for systera. Ho visste han ikkje kunne la vera, elles hadde ho nok bedi han halde opp med det.

Dei to budde liksom heilt for seg sjøl her — ein såg ikkje andre bustader — med der var ein landeveg og ei stor grend like bortom granholtet. Til den hin kanten glitra det i eit vidt vatn, med fjerne strender på hi sida. Vatnet gjekk like inn til bakken nedfor stoga, og der hadde Mattis og Hege båtfeste og båt. Den vesle rudnigen kring huset var inngjerd og høyrde til, men på hi sida gjerdet hadde syskena ingen ting å seia.

Mattis tenkte:

Ho veit ikkje kva det er eg ser på. Han var freista til å fortelje det.

For Mattis og Hege — her er nemleg dobbelt opp av dei! Det veit ikkje Hege.

Han fortalde det ikkje.

Like bortom gjerdet stakk opp to tørre øse-tre med av-flakna, kvit topp, opp imellom den grønne granskogen. Dei stod tett ved sida av einannen, og dei heitte altså *Mattis-og-Hege* på folkemunn, men ikkje offentleg. Mattis hadde av vanvare komi til og høyrte det. Det vart samandregi til eitt ord omtrent: Mattis-og-Hege. Det hadde nok vori i bruk ei lang tid før det kom for øyra hans Mattis.

To tørre ospetoppar side om side, midt iblant grønne veksande granspir.

Det murrå inni han av opprør mot det, og han kunne aldri la vera å sjå på dei. Men Hege skal likevel ikkje bli innvigd i det, slo han fast kvar gong dei sat som dei gjorde no. Ho vil berre bli sinna så det fyk ikring henne — og toppen heiter det no den, så.

På same tid kjende Mattis mot seg eit slags stilt omsyn, ved det at toppane stadig stod der. Dei var nok berre i vegen og til skade der dei stod, men eigaren kom ikkje og hogg dei ned her like for auga på ein, og heiv dei i omnen sin. Det ville liksom vori for fælt, her framfor menneska som sveid for namna, mest som eit drap. Difor gjer han det ikkje heller.

Den mannen vil eg møte eingong, tenkte Mattis. Men så kjem han aldri her.

Mattis tenkte vidare:

Korleis tru han var laga inni hovudet, han som hadde moro av å finne opp dei namna på toppane? Uråd å veta. Ein kunne berre sitje og grunne på det om sommarkveldane ute på trammen. Men det var ein mann, han som hadde gjort det. Mattis ville ikkje tenke seg det gjort av ei kvinne, han var venleg stemt mot kvinner. Han var òg harn over at Hege vart likna med slik ein tørr-topp, på henne høvde det då slett ikkje! Det kunne vel alle sjå. Og så den skarpe og kloke Hege —

Kva er det som svier så djupt?

Det du veit, svara det han, meiningslaust liksom, men beint på sanninga.

Ein skulle veade seg ifrå, snu nakken til — i staden ser eg på det, det første eg gjer om morgonen og det siste før eg går til sengs. Meir bakvendt kan det vel ikkje bli.

— Mattis?

Han rykte opp or tankane.

— Kva ser du? spurde ho.

Han kjende så vel dessa spørsmåla hennar. Han skulle ikkje sitje slik han gjorde no, han skulle ikkje det og han skulle ikkje det, han skulle vera som vanlegt folk, og ikkje Tusten som dei kalla han, og som berre vart til spetakkel der han kom og ville vera med i eit arbeid eller noko.

Han feste auga fort på syster si. Rare auga. Alltid var dei rådville, sky som fuglar.

— Eg ser ingen, fortalde han.

— Nei vel.

— Du er rar du, sa han, skulle eg sjå eitkvart kvar gong eg ser ikring meg — korleis ville her bli laga då? Då ville her bli fullt.

Hege nikka berre. Ho hadde då fått han attende liksom, og kunne arbeide vidare. Ho sat aldri gjerandslaus på trammen, som Mattis gjorde det, ho hadde kjappe strikkehender, og var nøydd til å ha det.

Mattis såg med age på arbeidet hennar, det var detta som skaffa maten i huset, på den måten det vart. Sjøl tente han ingenting. Ingen ville ha han. Dei kalla han for Tusten, og flirde når det vart tale om han i samband med arbeid. Det var to ting som ikkje gjekk i hop. Borte i den arbeids-brusande bygda var der nok fullt av soger om korleis det gjekk når Mattis tust ville arbeide — alt vart berre tull.

Du mitt nebb imot stein tenkte han hovudstup der han sat — og det for i han.

Kvaslag?

Men det var borte.

Biletet og orda skaut igjennom han. Og like fort var det borte att — i staden stod det ein vegg tett framfor anletet hans.

Han såg snøgt bort på systema. Ho hadde ikkje merkt noko. Ho sat der lita og snerten, men ikkje noken gjentunge, ho var firti år.

Om han no sa slike ting for henne? Nebb imot — ho ville ikkje skjønne.

Hege sat tett ved sida hans, så han såg rett bort i det slette, mørkebrune håret hennar. Då såg han brått at der var eit og anna grått hår mellom dei brune. Lange, sølvfarga trådar.

Har eg fått auga som ein hauk i dag? tenkte han glad forundra, detta har eg då aldri lagt merke til før. Han ropte utan vidare:

— Nei men Hege!

Ho såg opp fort, i lette over tonen hans. Ferdig til å vera med:

— Kva er det no?

— Du byrjar å bli grål

Ho dukka seg.

— Å ja.

— Så grå at, sa han. Eg har ikkje sett det før i dag eg. Visste du om det?

Ho svara ikkje.

— Det var jamenn tidleg, sa han. Du er då berre snaue firti år. Og så grå at.

I det same fekk han eit augekast einstadfrå. Ikkje frå Hege. Einstadfrå. Eit rispande augekast. Kanskje det likevel var frå Hege. Han var støkt og skjønna han hadde bori seg gali åt, men skjønna det ikkje endå, han hadde då berre vori skarpøygd.

— Hege.

Ho såg endeleg opp.

— Kva er det no då?

Nei så var det borte for han, det han ville seia. Ikkje fleire augekast heller.

— Det var ikkje noko likevel, sa han. Du kan berre drive på med stikkinga du.

No smilte ho og sa:

— Det var då bra det, Mattis.

— Ja for det kom vel ingenting i vegen for det? spurde han varsamt. Om eg sa detta om det grå håret du hadde?

Ho skok berre håret sitt, som i eit slags halvlystig trass.

— Nei då. Det visste eg då om, veit du.

Elles så hadde ho vori i gang med dei blanke stikkene heile tida. Det gjekk av seg sjøl heile dagen, syntest han.

— Ja, du er knivskarp du, sa han for å bøte på det han ikkje skulle sagt.

Dermed fekk han atter bruke eit slikt ord som stod framfor han og lyste og lokka. Borte i leitet stod det fleir slike skarpkanta. Ord som ikkje var for han, men som han endå stal seg til å bruke, og som det gjorde godt å ha på tunga og som det kribla i skallen av. Dei var litt farlege alle samen.

— Høyre du det, Hege?

Ho sukka:

— Ja.

Ikkje eit ord meir. Nei nei, ho var no slik. Ho fekk kanskje altfor mykje kyt av han?

Men jamen var det tidleg å bli grå, mumla han så ho ikkje høyrde det. Korleis er det med meg sjøl tru? Eg må sjå etter medan eg kjem det i hug.

— Skal du legge deg, Mattis?

— Nei eg skal berre — han ville sagt spegle meg, men stansa det. Gjekk inn.

Elskede, hva tenker du på?

Elskede, hva tenker du på
Ingenting. (Eller) På deg. Svarer jeg
Jeg tenker på kjærlighetens ensomhet
Men det sier jeg ikke. Jeg tenker på den ensomhet
som vi drar med oss gjennom favntakene
Jeg tenker på at det gjør vondt å elske
Men det sier jeg ikke

En stor kjærlighet som dør
og tidevannet når det synker, eller et elveleie
som er regulert og tomt for vann
Det tenker jeg på
Men jeg sier ikke: Hvis du forlater meg nå
da forlater jeg deg aldri. Men det tenker jeg på

Jeg har det så vondt, midt i vår kjærlighet
Kom ikke nær meg. Elsk meg. Ta meg imot
Forsvinn. Gå aldri fra meg. Slik tenker jeg
Når en stor kjærlighet dør
blir den en forferdelsens måne som stiger
opp over all senere kjærlighet hos de elskende

Det tenker jeg på. Hva tenker du på
På deg. På ingenting. På bunnen av denne byen
ser jeg et ansikt, blindt, skjelvende
slått av vill ensomhet. Sorg

Fra *Vintersolhverv* (1979) av Stein Mehren

